

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Michaela Matušínková

3.ročník – prezenční studium

obor: SPP- ČJ

TYPOLOGIE A FUNKCE OTÁZEK TELEVIZNÍCH MODERÁTORŮ

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Miloš Mičoch, Ph. D.

OLOMOUC 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Typologie a funkce otázek televizních moderátorů“ vypracovala samostatně pod odborným vedením a uvedla jsem veškeré literární prameny, které byly během této práce použity. Zároveň souhlasím se zveřejnění této práce jak v tištěné, tak v elektronické podobě.

V Olomouci dne 25.6.2011

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Miloši Mlčochovi, Ph. D. za odborné vedení a podporu při tvorbě bakalářské práce a za mnoho podnětných informací týkajících se zvolené problematiky.

ÚVOD	6
1 VÝVOJ, SOUČASNOST A TRENDY TELEVIZNÍHO VYSÍLÁNÍ	7
1.1 HISTORICKÉ KOŘENY	7
1.1.1 <i>Hlavní data ve vývoji Čs.televize</i>	7
1.1.2 <i>Období po roce 1989</i>	9
1.2 VÝVOJOVÝ TREND	11
2 TELEVIZNÍ ŽURNALISTIKA	12
2.1 ZÁKLADNÍ OBLASTI TELEVIZNÍ ŽURNALISTICKÉ TVORBY	12
2.2 ŽURNALISTICKÉ ŽÁNRY V TELEVIZI	13
3 LATE NIGHT SHOW	14
4 MODERÁTOR	16
5 KOMUNIKACE	17
5.1 MODELY KOMUNIKACE.....	17
5.1.1 <i>Shannon a Weaver</i>	17
5.1.2 <i>Lasswell</i>	18
5.1.3 <i>Jakobson</i>	18
6 ROZHOVOR, INTERVIEW – POHLED Z RŮZNÝCH ÚHLŮ	20
6.1 DIALOG.....	20
6.1.1 <i>Střídání mluvčích v typech dialogů</i>	21
6.1.2 <i>Vyšší jednotky (tématické bloky, fáze aj.)</i>	22
6.2 ROZHOVOR	22
6.2.1 <i>Druhy rozhovorů:</i>	23
6.2.2 <i>Průběh přípravy:</i>	24
6.2.3 <i>Otázky</i>	25
6.2.4 <i>Vnitřní bariéry komunikace</i>	25
7 TÁZACÍ VĚTY	26
7.1 OTÁZKA ZJIŠŤOVACÍ	27
7.2 OTÁZKA DOPLŇOVACÍ	27
7.2.1 <i>Tři typy</i>	29
7.2.1.1 Typ A.....	29
7.2.1.2 Typ B.....	29
7.2.1.3 Typ C.....	29
7.2.2 <i>U zjišťovacích otázek lze rozlišovat čtyři funkční typy:</i>	29
7.2.2.1 Typ A.....	29
7.2.2.2 Typ B.....	30
7.2.2.3 Typ C.....	30
7.2.2.4 Typ D.....	30
7.2.3 <i>Užití kladu a záporu v otázkách zjišťovacích</i>	30
7.2.3.1 Typ A.....	31
7.2.3.2 Typ B.....	31
7.2.3.3 Typ C.....	31
7.2.3.4 Typ D.....	31
8 SOCIÁLNÍ STRÁNKA JAZYKOVÉ RŮZNOSTI	32
8.1 RŮZNÉ ŽIVOTNÍ SITUACE, RŮZNÉ VZTAHY MEZI LIDMI.....	33
9 POJEM MLUVNOST V PŘIPRAVENÝCH SPISOVNÝCH KOMUNIKÁTECH	34
10 SPISOVNOST A NESPISOVNOST V SOUČASNÉ ROZHLASOVÉ A TELEVIZNÍ PUBLICISTICE	35
10.1 ROZHLASOVÉ VYSÍLÁNÍ	35
10.2 TELEVIZNÍ VYSÍLÁNÍ.....	37
11 SHOW JANA KRAUSE A MR. GS	38
11.1 SHOW JANA KRAUSE	38

11.2	MR. GS.....	39
11.3	ANALÝZA.....	39
12	ZÁVĚR.....	45
13	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	46

Úvod

V dnešní době člověk bere televizi jako samozřejmou součást svého života. Často slyšíme mnoho hovorů, které se vedou o tom, co nás zaujalo nebo iritovalo. Nejvíce diskuzí se vede o projevech mluvčích a obsahu jejich promluvy. V současné detabuizované společnosti se výrazům používaným v médiích přestávají klást meze. Diváci a posluchači přestávají dávat nároky na projevy mluvčích. V nepřeborném množství nabídky programů si každý vybere své oblíbené téma. V mnoha rodinách se televize stává jediným druhem zábavy a vyplnění volného času.

Autorka této práce by ráda nastínila problematiku komunikace, dialogu a osobnosti moderátora. Tato oblast je velmi široká, proto zde řešíme jen některé otázky. Snažili jsme se nastínit vývoj a tendence televizního vysílání, pojem televizní žurnalistiky a nejvíce se zaměřit na samotný rozhovor z různých úhlů, z hlediska problematiky spisovnosti a nespisovnosti, tázací věty a různé druhy otázek.

Cílem praktické části je přiblížení late night show a dvou nejznámějších českých pořadů v této oblasti, a to Uvolněte se, prosím (dnes Show Jana Krause) a Mr. GS, kde se zaměříme na jejich srovnání. Snažíme se ukázat nedostatky nepřipravených projevů, a to z pohledu spisovnosti a nespisovnosti.

Dalším z cílů této práce je typologie a funkce otázek televizních moderátorů. Úkolem bude shlednutí několika dílů talk show. Zaměříme se použití konkrétních otázek a jejich možný kontext a rozdělíme je do jednotlivých skupin.

1 Vývoj, současnost a trendy televizního vysílání

1.1 Historické kořeny

1.1.1 Hlavní data ve vývoji Čs. televize

- a) ve třicátých letech experimenty s mechanickou televizí, boj s oficiálními místy ministerstva pošt a telegrafu, osvětová činnost radiospolku,
- b) 1945 – 1953 cesta k budování technických zařízení televize, r. 1948 zahájení zkušebního vysílání, 1953 zahájení pravidelného vysílání.
- c) Naše televizní technika po válce byla v začátcích. Nebylo žádné záznamové zařízení, a proto se nic nedalo opakovat. Telerecording přišel až později, ale bylo to zařízení nedokonalé, které snímalo pouze obraz z obrazovky. Nekvalitní, takový byl po všech stránkách konec padesátých let. Teprve později přišel dokonalejší ampex. Nejde o název zařízení, ale stroje, dnes ho nahrazuje TMZ, televizní magnetický záznam.
- d) 1953 – 1959 budování technického zázemí, formování instituce, hledání specifiky tvorby,
- e) 1959 – 1969 mocná ideologická zbraň komunistického vedení státu, dovoz techniky, další budování technických zařízení, v r. 1970 zahájeno vysílání II. programu,
- f) 1969 – 1989 normalizační náplň,
- g) komercializace televizního vysílání.

První poválečné pokusné televizní vysílání se uskutečnilo v roce 1948 v rámci Mezinárodní Výstavy rozhlasu MEVRO v Praze. Nejpozoruhodnějšími exponáty na ní byly části televizního zařízení studia československé výroby. Pokusný přenos z IX. všesokolského sletu na Strahově snímaly tři kamery a sledovalo jej u přijímačů asi 20 000 diváků. Zkušební televizní vysílání ze Studia Praha v Měšřanské Besedě (ve Vladislavově ulici) bylo zahájeno 1. května 1953 (v domě ještě souběžně bydlelo 27 nájemníků). Prototyp televizního vysílače byl umístěn na Petříně. Televize vysílala dva až tři dny v týdnu, týdně deset až dvanáct hodin (celkem 132 hodin za rok). Sledovat program se dalo na radiopřijímačích se zabudovanou obrazovkou o velikosti pohlednice. První televizory se začaly vyrábět v n.p. Tesla Strašnice. První přijímače stály 4000 korun, což byla příliš vysoká cena, navíc nešly na odbyt, proto cena televizoru Tesla 4001 byla direktivně snížena na polovinu. Po zlevnění se r. 1954 prodej zvýšil na 12 900 kusů.

25. února 1954 bylo prohlášeno televizní vysílání ze Studia Praha za pravidelné. Pro první televizní vysílač byla v roce 1953 adaptována pražská rozhledna na Petříně. Zpočátku televize vysílala pouze tři dny v týdnu (v létě jen 2 dny), v listopadu 1953 se počet vysílacích dnů rozšířil na čtyři, v roce 1955 na šest dní v týdnu, 1955 – v ČR bylo 39 119 majitelů televizorů, na Slovensku jedenáct, ale nebyl tam signál. Velmi populární se staly přímé přenosy sportovních utkání.

11. 2. 1955 – Odvysílán první přenos hokejového utkání (Praha:Leksand, Švédsko, komentoval Vít Holubec. Vyhráli jsme 7:2).

31. 12. 1955 – Zahájilo vysílání televizní studio Ostrava.

1956 – Začalo se vysílat podle prvního televizního schématu, každý den měl svoji charakteristiku, ve středu to byly např. inscenace, v neděli večer se vysílal film. Dva přenosové vozy umožnily vysílat každou neděli sportovní odpoledne.

28. 1. 1956 – První přímý přenos ze zahraničí byl ze zimních olympijských her v Cortina d'Ampezzo.

3. 11. 1956 – Zahájilo vysílání bratislavské televizní studio, a televize tak začala vysílat i na Slovensku, které bylo dosud bez signálu.

1. 1. 1957 – Televize vysílala již 33 hodin týdně, včetně Televizních aktualit a zajímavostí (25minut).

9. 2. 1958 – První vydání relace Branky body vteřiny. Mimo programy je vysílán monoskop.

29. 12. 1958 – Televize vysílala již sedm dnů v týdnu, pondělky zajišťovala Bratislava. Tento rok byla zajištěna první záznamová technika.

1. října 1959 – Zřízena instituce Československá televize (do té doby byla pod Čs. rozhlasem).

1. 8. 1960 – Zahájeny první přímé přenosy – z LOH v Římě.

6. 7. 1961 – Zahájilo vysílání studio Brno.

1. 9. 1961 – Bylo dosaženo jednoho milionů koncesionářů.

18. 10. 1961 – Vysílán první z osmnácti dílů seriálu Tři chlapi v chalupě, měsíční periodicitu.

21. 7. 1969 – Přímý přenos z Měsíce, přistání Apolla 11., kdy bylo dosaženo tří milionů koncesionářů.

14. února 1970 – První barevný přenos z Mistrovství světa v lyžování ve Vysokých Tatrách.

1970 – Od 10. května zaveden druhý program ČT,

V říjnu 1970 byly dokončeny první etapy výstavby a předány první provozy v nových televizních střediscích na Kavčích horách v Praze (17.října 1970) a v Mlynské dolině v Bratislavě (26. října 1970).

Další zdokonalení televize představovalo zavedení pokusného barevného vysílání z FIS 1970 (MS v lyžování v Tatrách). Na druhém programu bylo 9. května zahájeno pravidelné barevné vysílání.

1978 – Počátek seriálu Nemocnice na kraji města.

3. ledna 1979 - Zprovozněn nový objekt televizního zpravodajství na Kavčích horách.

1.1.2 Období po roce 1989

14. května 1990 zahájeno vysílání českého 3. programu OK 3.

Od 4. 9. 1990 došlo ke změně koncepce a označení televizních programů. Ještě za trvání federace zřídila Slovenská národní rada k 1. 7. 1991 svým zákonem Slovenskou televizi. K 1. 1. 1992 byla pak zřízena zákonem České národní rady Česká televize. Československá televize zůstala v roce 1992 provozovatelem vysílání na federálním okruhu F 1, pro který vyráběla zpravodajství. Ostatní pořady zajišťovaly obě republikové televize, které zároveň zcela převzaly do své režie vysílání na ostatních dvou okruzích v každé republice.

Mezitím byl 30. října 1991 schválen zákon Federálního shromáždění ČSFR č. 468/1991, o provozování rozhlasového a televizního vysílání, který rozlišil dvě kategorie vysílatelů – provozovatele vysílání ze zákona (bývají označovány jako veřejnoprávní) a držitele licence (soukromá, komerční televize či rozhlas). Tento zákon, který umožnil vznik komerční televize, platil ve znění změn a doplňků do poloviny roku 2001.

Československá televize zanikla k 31. 12. 1992 spolu s rozdělením československé federace, a to v situaci, kdy v České republice ještě kromě České televize nebyl jiný provozovatel televizního vysílání.

Česká televize vznikla k 1. 1. 1992 podle zákona o České televizi (zákon č.483/1991 Sb.) jako televizní služba veřejnosti České republiky. Při jejím vzniku nebyly vyřešeny některé zásadní otázky související s její činností, zejména otázka okruhů, na nichž má vysílat a problém jejího financování není dořešen dodnes.

Česká televize se ujala role provozovatele vysílání na programech ČTV a OK 3, a svého majetku, jehož základem byl majetek podle zákona převedený z Československé televize. Také velká část pracovníků přišla z Československé televize.

1993 – nově koncipované programy: ČT1 (dosavadní ČTV), ČT2 (dosavadní F1) a ČT3 (dosavadní OK3, do roku 1993 využívaný též k vysílání pro sovětská vojska - program Moskva 1).

Po rozpadu ČSFR zahájila Česká televize svou činnost 1. ledna 1992, o měsíc později zvolila ČNR devět členů Rady ČT na období pěti let. Generálním ředitelem ČT byl zvolen na šest let Ivo Mathé.

3. 2. 1994 – Česká televize uvolnila podle zákona stávající celoplošný okruh ČT2 pro vysílání televize NOVA.

Dne 20. 6. 1993 vznikla televize PREMIÉRA.

Dne 17. 5. 1996 podepsaly ČT, NOVA a Premiéra smlouvu o elektronickém měření sledovanosti.

23. 1. 1997 – Zahájila satelitní digitální vysílání programů TV Prima, ČT1 a ČT2.

1. 7. 1997 – Vznikla novela zákona o rozhlasových a televizních poplatcích.

1. 9. 1997 – Zaveden čtyřicetihodinový programový servis na ČT1 (do té doby byl od roku 1993 v nočních hodinách vysílán tzv. teletext In Vision)

1. 1. 2006 – Od počátku roku zmizeli z české televize hlasatelé. Profese, která existovala 52 let. První hlasatelkou byla v roce 1956 Jarmila Šustrová. Skončila, když si v den upálení Jana Palacha vzala na sebe v televizním studiu černé šaty. K dalším slavným tvářím obrazovky patřila Milena Vostřáková (připila si na obrazovce na vítězství našich hokejistů nad Rusy v roce 1969 a na obrazovce se pak neukázala dvacet let), Marta Skarlantová, Saskia Burešová, Miloš Frýba a mnozí další. Posledními, kteří se dočkali hromadné výpovědi na konci roku 2007 byli: Klára Doležalová, Alexander Hemala, Iveta Kováčová, Petr Lesák, Viola Ottová, Jiří Ptáčník, Gabriela Příbylová, Marie Retková, Martina Vrbová.

2008 – Zákon 161/2008 Sb., o změně zemského televizního vysílání na digitální.

2009 – Od 1. dubna platí novelizace trestního zákona, která omezuje zveřejňování odposlechů a zveřejňování jmen obětí do ukončení vyšetřování, novináři nazývan

tzv. náhubkový zákon. Horní hranice trestů dosahují až pěti let odnětí svobody a pěti milionů korun pokuty.¹

1.2 Vývojový trend

Digitalizace nejprve nebyla v pravý čas dostatečně legislativně podchycena, a tak se stalo, že RRTV prodloužila analogové licence Nově a Primě, což znamenalo následně řadu problémů a ústupků, a obě stanice ze situace výrazně profitovaly. Mnoho nových televizních stanic v digitálním uvolněném prostoru nevzniklo, jak se předpokládalo. Dokud nebude jejich sledovanost nad pět procent, nedají se čekat zisky, které by přinesly rentabilitu vysílání. Nastala devalvace licencí a tak např. televize Public a Noe vysílají bez nich, pouze jako televizní stanice převzaté ze satelitního vysílání, přitom mají stejnou šanci na prosazení jako ty, které to stálo nemalou námahu. Předpokládalo se, že lidé si budou kupovat set-top-boxy, hodně se jich zachovalo nečekaně: postarali se o zřízení satelitních a kabelových přípojek. A na tento trend se soustřeďuje pozornost nově vznikajících televizních stanic.

Veřejnoprávní Česká televize patrně s větší nabídkou stále početnějších televizních stanic přijde opět o sledovanost. Dlouhodobá kritika veřejnoprávních poplatků by mohla vést k jejich zrušení a zkvalitnění i lepšímu hospodaření ve všech veřejnoprávních médiích.

Bude se zvyšovat počet televizních kanálů a budou přibývat satelitní televize. V roce 2010 jsou funkční čtyři velké satelitní platformy: Skylin, CS Link (provozovatel Media Vision), rumunská Digi TV a UPC Direkt. Celkem mají asi 10 milionů zákazníků.

Rozšiřovat se budou hudební televize. Po startu české mutace MTV v režii NOVY byla v roce 2010 spuštěna hudební stanice Retro Music Television, která je v pozadí podílů hudební stanice Óčko. Další konkurenční hudební stanicí je projekt Muzika CS.²

¹ VERNER, Pavel. *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989*. Vydání 1. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2010. Vývoj, současnost a trendy televizního vysílání, s. 75-79. ISBN 978-80-7452-007-5.

² VERNER, Pavel. *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989*. Vydání 1. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2010. Vývoj, současnost a trendy televizního vysílání, s. 84-85. ISBN 978-80-7452-007-5.

2 Televizní žurnalistika

Televizní žurnalistika má své základy v tištěné žurnalistice, rozhlasové žurnalistice, fotožurnalistice a zpravodajském filmu. Obsahuje v sobě všeobecné podstatné znaky žurnalistiky:

- dokáže zaznamenat poznatky o sociální realitě, jevech, myšlení a problémech ve společnosti,
- dokumentárnost, publicističnost, adresnost, konkrétnost, aktuálnost, političnost, společenský aspekt,
- komplexnost, všestrannost, informovanost,
- novost v poznávání, krátkost i zhuštěnost,
- schopnost diferenciacie v působení (rozhlas může doplňovat tisk, televize rozhlas),
- operativnost, pravidelnost,
- komunikace s co nejširším spektrem diváků, masovost.³

2.1 Základní oblasti televizní žurnalistické tvorby

Na základě vývojových etap televizní žurnalistické tvorby je možné rozčlenit žurnalistiku na oblasti tvorby:

- ZPRAVODAJSKÉ: základem pro její tvorbu jsou předmětové události, které se udály během dne.
- PUBLICISTICKÉ: opírá se o souvislosti mezi současností a událostmi nedávné minulosti.
- DOKUMENTÁRNÍ: ke své stavbě používá materiál, který se ve výsledném díle, dá použít i v budoucnosti.

Tyto oblasti, mající své základy ve filmové tvorbě, byly přejaty do komplexu televizní tvorby.

Nejvíce sporů a otázek v celé oblasti televizní žurnalistiky vyvolává zpravodajství, jehož úkolem je předání aktuální informace co nejvěrohodněji a nejrychleji v často se opakujících relacích. Rámec, ve kterém se nachází televizní žurnalistika, nedává příliš mnoho prostoru pro teoretické úvahy a spekulace. Při pozorném sledování televizního

³ KŇÁVA, Petr. *Úvod do studia televizní žurnalistiky : pro posluchače žurnalistiky filozofické fakulty*. Vydání 1. Brno : Masarykova univerzita, 1997. Televizní žurnalistika-podstatné znaky, s. 32-33. ISBN 80-210-1585-3.

zpravodajství na různých televizních stanicích se můžeme setkat s hodnocením nebo naznačováním souvislostí, které jdou nad rámec faktu.

Všechny tři kategorie zpravodajství, publicistika a dokumentaristika ze sebe navzájem vycházejí a dochází k jejich vzájemnému prolínání. Pro efektivní práci v žurnalistické tvorbě je nutné studovat a pochopit vztah těchto kategorií mezi sebou, aby bylo možné již během samotné realizace je odlišit.

Zpravodajství, pro které je příznačná rychlost, stručnost a pomíjivost. V publicistice tvoří hlavní rovinu rozhovory s lidmi, práce ve studiu a v dokumentaristice s delším horizontem dokončení a složitějším výrobním postupem nabízí možnost kombinace technologie filmové s elektronickou.⁴

2.2 Žurnalistické žánry v televizi

V televizní praxi pracujeme se dvěma okruhy základních pojmů: televizní program a televizní pořad.

Za televizní program považujeme organizovaně sestavenou kolekci výtvorů, kterou vysílá televizní stanice v daném časovém úseku. Tyto programy mohou být podle tématických úseků rozděleny, např. program pro děti a mládež, umělecké programy atd.

Součástí struktury televizních program jsou televizní pořady, které mají vymezený časový rámec s cílenou vnitřní dějovou strukturou. Obecně můžeme říci, že televizní program je sestaven z televizních pořadů, které mají dramaturgickou skladbu, sestavenou pro konkrétního diváka v určeném časovém pásmu. Podle jejich cílené roviny je můžeme rozdělit do těchto kategorií:

1. zpravodajské a publicistické, dokumentární, vzdělávací, populárněvědecké,
2. dramatické, hudební, uměleckodokumentární, zábavné,
3. pásma, smíšené pořady (Kufr,aj.)

V první kategorii jsou pořady, které jsou zpracovány dokumentární formou. Základem pro jejich tvorbu je fakt nějaké události nebo děje. Druhá kategorie je zastoupena inscenovanými pořady s uměleckou strukturou, s určitou mírou stylizace. Třetí jsou pořady různě kombinované, ve kterých se může prolínat i několik žánrů.

⁴ KŇÁVA, Petr. *Úvod do studia televizní žurnalistiky : pro posluchače žurnalistiky filozofické fakulty*. vyd. 1. Brno : Masarykova univerzita, 1997. Základní oblasti televizní žurnalistické tvorby, s. 35-37. ISBN 80-210-1585-3.

V Televizním výkladovém slovníku se říká, že televizní žánry jsou: „*skupiny televizních děl, odlišující se vzájemně určitými rysy významové a kompoziční výstavby a to jak v obrazové, tak ve zvukové složce*“.⁵

V jednotlivých žánrových typech rozlišujeme následující základní žánry: v pořadech publicistických – projev, vystoupení, komentář, poznámka, recenze, interview, rozhovor, beseda, tribuna, anketa, reportáž, publicistické pásmo, fejeton a složený druh pořadu – publicistický magazín; v pořadech dokumentaristických – reportáž, medailon, různé druhy složených pořadů; v pořadech vzdělávacích je nejčastější formou sdělení vzdělávací pásmo, dále se setkáváme s přednáškou, jednotlivými lekcemi kursu; v pořadech zábavných jsou základní žánry – estráda, kabaret, revue, show, soutěže a různě kombinovaná hudebně zábavná pásma, magazíny; v pořadech hudebně dramatických – opera, opereta, muzikál, balet, pantomima, hudebně dramatické pásmo, řidčeji také melodram.⁶

3 Late night show

Název jedné z prvních late-night show zněla Tonight: America After Dark a vystihuje určitou nadnesenost pro tento žánr tak typickou: hlasatel pateticky vyvolávající jména účinkujících, moderátor v roli nejbystřejšího člověka na světě, živá kapela hudebně podtrhující každý vtip... V tuzemsku se formát late-night show zmiňuje hlavně v souvislosti s pátečním pořadem České televize Uvolněte se, prosím, nicméně vedle proslulých zahraničních sestřiček působí show Jana Krause o poznání komorněji.

Televizní late-night show se zrodila ve Spojených státech před více než padesáti lety, ale její kořeny najdeme už v rozhlase a music hallech. Je totiž kombinací talk show, stand-up comedy, vaudevillových scének a hudebních a tanečních vystoupení. Od počátku je late-night show spjata především s americkou stanicí NBC a pořadem Tonight!, jehož moderátor Steve Allen je považován za otce formátu. Ve svém programu mimo jiné vedl rozhovory se zábavnými hosty z oblasti showbusinessu; jeho následovník Jack Paar pak dokázal, že konverzace nemusí být nudná ani s politiky, když si do show pozval třeba

⁵ Televizní výkladový slovník, Čs. televize Praha, 1978

⁶ KŇÁVA, Petr. *Úvod do studia televizní žurnalistiky : pro posluchače žurnalistiky filozofické fakulty*. vyd. 1. Brno : Masarykova univerzita, 1997. Žurnalistické žánry v televizi, s. 37-39. ISBN 80-210-1585-3.

Richarda Nixona nebo Johna Kennedyho. Ovšem teprve legendární Johnny Carson přišel v roce 1962 s přístupem nikomu nic v dialogu nedarovat. Během třiceti let, kdy The Tonight Show Starring Johnny Carson na NBC běžela, vybrousil late-night show do ideálního tvaru, jaký se na obrazovkách objevuje dodnes. V roce 2005 zesnulého Carsona v současnosti nahrazuje Jay Leno, uhlazenější David Letterman, který late-night show přenesl na konkurenční CBS. Žánr se samozřejmě rozšířil do světa: v Británii dělá podobný pořad Graham Norton, v sousedním Německu je nejslavnější Die Harald Schmidt Show a především mezi mladšími diváky tam má velkou základnu fanoušků Stefan Raab s TV Total.

Jaká je tedy podoba současných amerických late-night show? Po obvykle šestiminutovém stand-upu, v němž moderátor glosuje vybrané události, přichází na řadu komediální část, v níž je místo pro vtipné postřehy, headlines (komentované výstřižky z novin využívá i Jan Kraus), soutěž publika nebo předtočenou scénku z terénu. Hlavním pilířem amerických show jsou i nadále interview, obvykle se dvěma hosty.

Třičtvrtěhodinovou (s reklamou hodinovou) stopáž uzavírá hudební vystoupení, v němž producenti často dávají šanci začínajícím či méně známým interpretům.

Zmíněné rozhovory se ovšem zásadně liší od klasických talk show. Late-night show se snaží hosta ukázat v trochu jiném světle než ostatní pořady a média. Moderátor může v uvolněné večerní atmosféře pokládat otázky, které by si žurnalista nedovolil. Pokud během dialogu najdou zábavné téma, připravené otázky klidně zamíří do koše, protože kouzlo formátu tkví právě v improvizaci. Zatímco cílem talk show je dozvědět se informace od hosta, v případě late-night show to jsou spíše informace o hostovi. O jeho pohotovosti, hravosti, smyslu pro humor. Proto do dialogu vstupují další prvky. Když si třeba Kraus pozve zarytého vegetariána Petra Vachlera, láduje se před ním vepřovým kolenem (kromě Uvolněte se, prosím využívá tyto prvky v tuzemsku ještě Vodopád Tomáše Hanáka a místy také Karel Šíp ve Všechnopárty). Američtí moderátoři dokonce mívají s příchozími z řad komiků i domluvené narážky a scénky. Typickým postupem této show je uvést hosta do rozpaků ukázkou nějakého jeho „mladického hříchu“, jehož záznam tvůrci našli v mediálních archivech. To u nás několik let využívala sobotní Noc s Andělem.

Jevištní prostor amerických late-night show je tvořen třemi, do značné míry oddělenými prostory. Hlavním dějištěm je pódium s masivním dřevěným stolem, za něj každý večer (americké show se natáčejí každý všední den) usedá moderátor, po jeho pravici bývají křesla či pohovka pro hosty. Neformální atmosféru dotváří pozadí v podobě kulisy nočního velkoměsta. To vše najdeme i v Krausově pořadu. Jevištní ostrůvek

umístěný po straně scény je určen stálé kapele, mající na starosti především zvukové předěly. Kapelník také nahrává moderátorovi na vtipy, takže bývá na rozdíl od Davida Krause v Uvolněte se, prosím opravdu funkční. Třetí pódium je pak určeno pro vystoupení hostujících hudebních skupin.

Každá late-night show je založena na osobnosti moderátora, k jehož roli patří určitá drzost a sebestřednost. Přestože se i americká show předtáčí (ovšem jen o několik hodin), působí dojmem přímého přenosu. Ve střížně už tvůrci do záznamu totiž takřka nezasahují a „živost“ pořadu je umocněna spontánně reagujícím publikem a moderátorem, který se před reklamním předělem rozloučí a poté televizní diváky opět přivítá. Právě viditelnost záznamu tuzemskému Uvolněte se, prosím velmi ubližuje.

Uvolněte se, prosím využívá mnoho typických atributů zahraničních late-night show, ale představuje jen jakousi komorní obdobu, stojící hlavně na rozhovorech s hosty. Příležitost pokusit se o výpravnější verzi alespoň jednorázově, když se Krausův pořad stal veřejnoprávním pilířem silvestrovského večera, zůstala bohužel nevyužita.⁷

4 Moderátor

Latinské sloveso *moderor* (mírnit; řídit, vést) se stalo východiskem slova *moderátor* (v češtině s přechýlením *moderátorka*, se slovesnou odvozeninou *moderovat*), které zahrnuje řadu příbuzných významů. Moderátorem se např. nazývá zařízení na tlumení zvuku, na zpomalování chodu stroje, v jaderné fyzice se jím rozumí látka, která obsahuje lehké atomy zpomalující oběh rychlých neutronů. Archaický výraz *moderátorka* označoval olejovou lampu se zařízením na zeslabování plamene.

V poslední době získalo slovo *moderátor* v odborném jazyce publicistiky dva nové významy. Označuje jednak vedoucího odborné besedy (ale také zábavné soutěže, např. kvizu), který komentuje a shrnuje — nebo ve shodě s etymologií slova umírňuje — názory jednotlivých účastníků, jednak rozhlasového nebo televizního hlasatele, který je zároveň redaktorem a někdy dokonce i autorem uváděných zpráv. Osobnost moderátora zpravodajských textů — díky pohotovosti a jistému stupni improvizovanosti svého vystoupení — vchází do těsnějšího kontaktu s posluchačem, vytváří zdání dialogu, větší bezprostřednosti a mnohdy i intimnosti sdělení. Nároky na všeobecné vzdělání, celkovou

⁷ FOLTÝN, Milan. Česko po setmění. A2 [online]. 2006, č. 8, [cit. 2011-06-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.advojka.cz/archiv/2006/8/cesko-po-setmeni>>. ISSN 1803-6635.

informovanost a v neposlední řadě i na vyjadřovací schopnosti moderátorů jsou pochopitelně značně vysoké. Zpráva, kterou moderátor dostává často na poslední chvíli nebo během pořadu v podobě stručných poznámek na stůl, musí být vhodně stylizována, zařazena a přednesena. Posluchači moderátorský projev nesporně vítají, protože je jim bližší než doslovně pročitáné body zpravodajského pořadu. Přitom ovšem právem očekávají (mnohdy třeba jen podvědomě) jazykovou kultivovanost moderátorova projevu — správnou výslovnost, nepříliš mnohomluvný styl a hlavně text bez frází, který odpovídá celkové dikci vystoupení pohybujícího se na hranici mezi zaměřením publicistickým a běžně mluveným.⁸

5 Komunikace

5.1 Modely komunikace

5.1.1 Shannon a Weaver

I když lingvistika studovala komunikační mechanismy již na přelomu 19. a 20. století, první široce akceptovaný model komunikace předložili až po druhé světové válce vědci pracující pro společnost Bell Telephone, Shannon a Weaver. Měli tři základní výzkumné záměry: ODHALIT, JAK PŘESNĚ MOHOU BÝT PŘENÁŠENY ZNAKY (technické problémy komunikace), JAK PŘESNĚ PŘENÁŠENÍ ZNAKY MĚNÍ ZAMÝŠLENÝ VÝZNAM (sémantické problémy komunikace) a JAK EFEKTIVNĚ OVLIVŇUJE PŘENESENÉ SDĚLENÍ CHOVÁNÍ RECIPIENTA (problémy účinků nebo efektivity).

Vycházeli z lineárního modelu komunikace, kdy na jedné straně je podavatel, na druhé příjemce a mezi nimi je komunikačním kanálem přenášeno sdělení, které je v určitém kódu. Při výzkumu popsali několik mechanismů, které lidé při komunikaci využívají.

Během přenosu, tedy mezi podáním sdělení a jeho přijetím, je sdělení vystaveno vlivům okolního prostředí. Pokud při přenosu sdělení dojde k jeho zkreslení, říkáme, že nastal komunikační šum. Můžeme rozlišovat mezi šumem technickým, jenž „fyzicky“ ovlivňuje signál, a šumem sémantickým, jenž ovlivňuje kódování a dekódování signálu.

⁸ KRAUS, Jiří. Moderátor. *Naše řeč* [online]. 1982, roč. 65, č. 4, [cit. 2011-06-25]. Dostupný z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6351>>. ISSN 0027-8203.

Kromě nezáměrného šumu (např. chyba přenosu po telefonní lince) existují i šumy záměrné (technické, např. rušení signálu, i sémantické, např. zamlžení významu či záměrné zmatení).

5.1.2 Lasswell

Jiný model komunikace nabídl H. Lasswell v roce 1948. Podle něj se pro pochopení a analýzu komunikace musíme ptát na to,

KDO,
ŘÍKÁ CO,
KOMU,
JAKÝM KANÁLEM,
A S JAKÝM EFEKTEM?

Důležitým prvkem tohoto modelu je Lasswellův důraz na efekt komunikace. Jakákoliv komunikace, ať již záměrná či nezáměrná, má alespoň nějaký efekt (za efekt můžeme považovat i pouhou aktivaci receptorů příjemce a přijetí signálu).

Ve většině komunikačních událostí je ovšem záměr (intence) komunikátora přítomen. Může být vyjádřen (v reklamě, diskusi, vzdělávání či výchově) nebo skrýván (propaganda, ale také reklama). Pokud je intence přítomna, vybírá komunikátor z řady prostředků k tomu, aby ji naplnil.

Tento výběr, zahrnující stanovení cílů, výběr kanálů, kódu, přípravu obsahu a načasování, spojený s realizací záměru, můžeme nazývat komunikační strategií.

5.1.3 Jakobson

Určitou syntézu procesních a sémiotických modelů předložil ruský lingvista Roman Jakobson. Jeho hlavní zájem jako lingvisty samozřejmě spočívá na vnitřní struktuře a významu sdělení. Jeho model je dvojitý: nejprve předkládá tzv. konstitutivní činitele řečové události, což jsou v podstatě určité podmínky nebo faktory, které musí být přítomné, aby komunikace mohla proběhnout:

KONTEXT
SDĚLENÍ
MLUVČÍ.....ADRESÁT
KONTAKT
KÓD

Mluvčí posílá sdělení adresátovi. Aby mělo toto sdělení efekt, vyžaduje nějaký kontext, jenž je adresátovi srozumitelný a jež adresát může vnímat. Kód musí být plně nebo přinejmenším částečně společný mluvčímu a adresátovi a oba musí být v nějakém kontaktu, což je fyzikální kanál a psychické spojení mezi nimi. Každý z těchto faktorů určuje jinou jazykovou funkci. Těžko bychom podle Jakobsona našli sdělení, které by plnilo pouze jedinou funkci. Rozdíl mezi sděleními se nachází nikoliv v monoplu funkcí, ale v jejich hierarchii a slovesná struktura sdělení závisí na funkci dominantní. Jakobson tak nalézá šest základních funkcí sdělení:

POZNÁVACÍ
POETICKÁ
EMOTIVNÍ.....KONATIVNÍ
FATICKÁ
METAJAZYKOVÁ

Emotivní (expresní) funkce je koncentrována k mluvčímu a směřuje k přímému vyjádření jeho postoje, vytvoření emoce (pravdivé nebo fingované). Může se jednat o vyjádření postojů, pocitů, citů, ale také jeho společenského statutu nebo třídy. Například v básnickém jazyce je emotivní funkce velmi důležitá. Čistě emotivní vrstvu v jazyce reprezentují citoslovce.

Orientace na adresáta neboli konativní funkce odkazuje k efektu sdělení na adresáta. Jejím typickým gramatickým výrazem je vokativ, imperativ a nalezneme ji především v propagandě a rozkazech. Charakteristickým rysem rozkazovacích vět je to, že nepodléhají pravdivostnímu ověření.

Naproti tomu referenční funkce je zaměřená na kontext, můžeme říci orientovaná k realitě a nejdůležitější v „objektivní“, faktické komunikaci.

Sdělení, jež slouží v první řadě k navázání, pokračování nebo přerušování komunikace či ujištění, že kanál pracuje normálně, a připoutání partnerovy pozornosti, jsou zaměřená na kontakt – komunikace zde projevuje svou fatickou funkci.

V každém případě, kdy si mluvčí ověřují, zda užívají téhož kódu a zda si rozumí, se řeč orientuje na kód a plní metajazykovou funkci. Metajazyková funkce nám také říká, podle jakého kódu máme sdělení interpretovat: plechovky od fazolí jsou za normálních okolností odpad, ale ve chvíli, kdy jsou zarámovány a pověšeny v galerii, stávají se uměleckým dílem.

Poslední funkcí v řadě, o nichž se Jakobson zmiňuje a jíž věnuje nejvíce pozornosti, je funkce poetická. Pokud je jazyk zaměřen na sdělení jako takové, na sdělení pro ně samo, plní poetickou funkci. Tato funkce je dominantní ve slovesném umění, ovšem jako přídatnou složku ji můžeme najít i v ostatní jazykové činnosti, např. v reklamě nebo i běžné mluvě.

Existuje celá řada dalších komunikačních modelů, např. Gerbnerův, Newcombův, Westleyho a McLeana a další.⁹

6 Rozhovor, interview – pohled z různých úhlů

6.1 Dialog

Dialog představuje bezpochyby jednu ze základních forem lidské (a nejen lidské) interakce, aktivního kontaktu mezi lidmi; je prostředkem jejich dorozumívání, výměny informací, společenské činnosti, utváření vzájemných vztahů. Z různých pojetí a definic dialogu vybíráme nejprve dva základní rysy dialogu, na kterých se snad všechny přístupy shodují.

1. Dialog mezi sebou vedou alespoň dva účastníci. Jako dialog však označujeme i takové rozhovory, kterých se účastní více lidí, případně i celá skupina.

2. Dialog je založen na tom, že se účastníci střídají v rolích mluvčího a posluchače (v případě dialogu mluveného). V určitém okamžiku jeden z účastníků dialogu hovoří, je mluvčím – zastává tedy aktivní komunikační roli. Druhý účastník (resp. ostatní účastníci) mu naslouchají – jejich komunikační role je tedy „pasivní“. Za dialogickou tedy pokládáme takovou komunikaci, jejíž účastníci se alespoň jednou vystřídají v rolích mluvčího a posluchače; obvykle však jde o celé série promluv různých účastníků, kteří se střídají v aktivních a pasivních komunikačních rolích.¹⁰

Mediální dialog ztrácí některé rysy přirozeného dialogu tváří v tvář, který leží v jeho půdorysu, a hlavně získává rysy další, neboť komunikace tu přestupuje přes hranice primární řečové situace. Vzniklou situaci bychom snad mohli charakterizovat tak, že dialog mezi přímými účastníky dialogu se stává dialogem třetí osoby, které dialogu naslouchají, podobně jako tomu bývá u dialogu jevištního. Na rozdíl od něj je mediální

⁹ LOKAJ, Zdeněk. *Média a realita*. Vyd. 1. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2007. Modely komunikace, s. 17-20. ISBN 978-80-7372-290-6.

¹⁰ MÜLLEROVÁ, Olga; HOFFMANNOVÁ, Jana. *Kapitoly o dialogu*. Vyd.1. Praha : Pansofia, 1994. Dialog, s. 13. ISBN 80-85804-29-8.

dialog zaměřen na publikum nepřítomné, pouze tušené. Některé televizní dialogy mají ovšem navíc ještě publikum studiové, takže účastníci dialogu berou v potaz dokonce více okruhů adresátů. Někdy se hovoří o dvojité komunikační konstelaci, při níž je nicméně „vnitřní komunikační okruh“ – okruh studia – překryt „vnějším komunikačním okruhem“, který tvoří televizní diváci.¹¹

6.1.1 Střídání mluvčích v typech dialogů

Popsaný model střídání mluvčích se týká běžného, nepřipraveného, spontánního a neformálního mluveného dialogu. Ostatní typy dialogů se od tohoto modelu v řadě rysů liší.

Uvedeme aspoň v náznaku některé možné odlišnosti:

- a) V neformálním dialogu jsou přesahy, tj. pasáže, kdy mluví víc účastníků zároveň, většinou krátké, koncentrované kolem míst potenciálních předělů.
- b) U spontánního dialogu není předem určeno, jak a v jakém pořadí se budou mluvčí střídát. Naproti tomu u veřejné besedy, debaty se dbá na to, aby na všechny účastníky připadl zhruba stejný počet replik, a pořadí jejich vstupů do diskuze bývá často určeno předem a pak moderátory realizováno. Jeden z účastníků tedy debatu řídí nebo reguluje její průběh, udílí (nebo i bere) ostatním účastníkům slovo.
- c) Totéž se týká délky replik: u běžného dialogu je velice variabilní, neplatí tu žádná omezení, zatímco u veřejných debat a diskusí bývá často limitován maximální rozsah příspěvku, vstupu, repliky a účastníci jsou v tom smyslu instruováni.
- d) Ani obsah, funkce a další charakteristiky replik nejsou u spontánního dialogu omezeny nebo určeny předem. Jinak je tomu u interview, výslechu nebo zkoušky, kde se předem předpokládá, že jeden z partnerů bude pouze klást otázky a druhý na ně odpovídat; a ještě větší omezení platí u oficiálních ceremoniálů
- e) V přirozením dialogu může dojít k výměně mluvčího na kterémkoliv potenciálním předělu. Proti tomu některé veřejné, oficiální „dialogy“ jsou často založeny hlavně na monologu, na rozsáhlých replikách dominantního mluvčího, který pouze na některých

¹¹ ČMEJRKOVÁ, Světa; HOFFMANNOVÁ, Jana. *Jazyk, média, politika*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2003. Orientace dialogu k divákovi, s. 85. ISBN 80-200-1034-3.

vyhrazených místech umožní dialogické vstupy ostatních účastníků (Máte nějaké dotazy? Chce se někdo na něco zeptat?)¹²

6.1.2 Vyšší jednotky (tématické bloky, fáze aj.)

Dialogický text člení i do rozsáhlejších jednotek. Jsou to nejprve jednotky motivované funkčně, založené na určité složce naší strategie, na záměru, který chceme v určité části dialogu uskutečnit. Konverzujeme např. s partnerem nezávazně o způsobu strávení víkendu, probíráme různé možnosti, místa, činnosti. Jedna z možností nás zaujme a my se pokusíme partnera přesvědčit o jejích přednostech; v dialogu se tak utvoří vyhraněná přesvědčovací, argumentační jednotka (sekvence).

Další vrstva vyšších jednotek je založena na tématickém rozčlenění dialogu. Ve spontánním dialogu, zejména v nezávazné konverzaci, se často projevuje značná tématická neuspořádanost: téma se často jenom „nakousne“, přeskočí se k jinému, později se k některému z témat vrátíme, apod.; zde někdy těžko odkryváme skladbu textu z tématických jednotek. Jinak je tomu u veřejných, oficiálních, obvykle řízených dialogů: zde bývají předem stanovena závazná témata, která mají být projednána, a diskuse je regulována tak, aby se teprve po vyčerpání jednoho tématu přešlo k tématu dalšímu. Takový dialog se zřetelně člení na tzv. tématické bloky.

Stejně jako jiné typy textů, člení se i dialog do několika částí na základě svého časového průběhu postupné realizace v čase. Mezi jednotkami, které takto v dialogu za sebou následují, rozlišíme aspoň tři základní fáze: fázi úvodní, počáteční, kterou se dialog otvírá, fázi středovou a posléze fázi koncovou, závěrečnou. Nejvíce proměnlivou podobu z nich má fáze středová: obvykle bývá nejrozsáhlejší a do ní je soustředěn vlastní obsah dialogu, funkce, které má splnit.¹³

6.2 Rozhovor

Novinářský rozhovor neboli interview (angl., inter=mezi, view=pohled). Rozhovor je buď metoda výzkumu, zdroj získávání informací, nebo způsob novinářského zpracování informací, publicistický žánr. Zůstaňme u tohoto druhého významu. Jde o sdělení tlumočící názory ve formě otázek a odpovědí. Na novináři je ponechána tvorba

¹² MÜLLEROVÁ, Olga; HOFFMANNOVÁ, Jana. *Kapitoly o dialogu*. Vyd. 1. Praha : Pansofia, 1994. Střídání mluvčích v typech dialogů, s. 29. ISBN 80-85804-29-8.

¹³ MÜLLEROVÁ, Olga; HOFFMANNOVÁ, Jana. *Kapitoly o dialogu*. Vyd.1. Praha : Pansofia, 1994. Vyšší jednotky (tématické bloky, fáze,aj.), s. 30. ISBN 80-85804-29-8.

posloupnosti sdílené informace a způsob její prezentace při konečném formulování, které je výpovědí o obou účastnících rozhovoru. Jejich téma má být dominantní.

Rozhovor se využívá pro získání a předání přesvědčivě podané informace o události, jíž je zpovídaný účastníkem či svědkem. Místo a čas setkání a rozhovoru vždy ovlivňují jeho průběh a konečnou podobu zpracování a podoby interview také ovlivňují. Publicistický rozhovor se nespokojuje jen se záznamem získaných informací, ale třídí je, zpracovává a při zpracování klade důraz na jejich estetickou funkci. Autor rozhovoru často využívá atmosféry, někdy jen díky ní a jeho formulovaným otázkám bývají vyvolány právě tak „chytré“ odpovědi. *Rozhovor jako zpravodajský žánr je ve skutečnosti zprávou o tom, jaké názory má interviewovaná osobnost na témata daná otázkami.*¹⁴

Historie rozhovoru jako novinového žánru je jen o něco mladší než sama tištěná periodika. Když pomineme literární užití rozhovoru v díle J.A.Komenského Labyrint světa a ráj srdce, používal už Václav Matěj Kramerius při prezentaci poučných informací formu rozhovoru sousedů s učitelem. Na počátku historie novinového interviewu stál také málo známý český Žid Henry Opper de Blowitz. Stal se slavným novinářem zejména poté, co v londýnských Timesech otiskl formou otázek a odpovědí svůj rozhovor s tehdejší francouzským prezidentem Thiersem. Položil tak základ nového deníkářského žánru. V něm představil ještě další osobnosti své doby, papeže i Bismarcka.¹⁵

6.2.1 Druhy rozhovorů:

Kromě jiných členění lze rozdělit rozhovory na:

- a) agresivní, kdy novinář chce někoho vyprovokovat (Michaela Jílková, dříve zcela klasicky v televizní Aréně či v Kotli, nyní v Máte slovo);
- b) vyrovnaný dialog;
- c) pasivní, novinář jenom přikyvuje vypravěči a zaznamenává jeho geniální myšlenky (Hovory z Lán).

Formy zpracování dle jiných kritérií dělí interview na:

¹⁴ MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. Rozhovor (interview), s. 71. ISBN 978-80-7452-002-0.

¹⁵ VERNER, Pavel. *Zpravodajství a publicistika*. Vyd. 2, upr. a dopl. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. Rozhovor, s. 51. ISBN 978-80-86723-88-4.

- a) monologický, u něhož jsou otázky při zpracování vypuštěny;
- b) rovnocenný, u něhož jsou uváděny otázky a odpovědi ve vyrovnaném dialogu;
- c) autointerview, nepravý rozhovor, u něhož odpovědi byly vybrány z již publikovaných zdrojů.

Rozlišujeme též rozhovor standardizovaný a nestandardizovaný. U prvního typu se pokládají všem respondentům stejné otázky.

Podle žánrového příbuzného charakteru zpracování může být rozhovor komentující, reportážní, portrétní, rozborový apod. Rozhovor však v žádném případě není soubor.¹⁶

6.2.2 Průběh přípravy:

1. výběr osoby

- je určen záměrem rozhovoru.

2. Shromáždění určitých informací

- o osobě, kterou chceme zpovídat, o cílech a záměrech.

3. Příprava otázek, případně také příprava prostředí pro interview

Otázky, které si budeme připravovat mohou mít různou podobu:

- PRIMÁRNÍ, hlavní otázky se týkají pochopení tématu.
- ROZVÍJEJÍCÍ otázky se používají, pokud chceme poznat problematiku ve větší šíři, a nebo pokud něčemu přesně nerozumíme. Rozvíjející otázky vyžadují od tazatele, aby pozorně naslouchal a přemýšlel nad odpověďmi. Často mohou vést do zajímavých oblastí a může se stát, že nechají tazatele zapomenout na další primární otázky.
- OTEVŘENÉ otázky vedou k tomu, že dotazovaný rozvíjí své vlastní názory a myšlenky bez nějakého omezení a je pravděpodobné, že řekne i něco navíc, na co nás nenapadne se zeptat.
- UZAVŘENÉ otázky jsou takové, které umožňují nebo vyžadují jednoznačnou odpověď, většinou pomocí jednoho slova.
- PŘÍMÉ otázky, nemusí nám dát vždy takové odpovědi, které čekáme.

¹⁶ VERNER, Pavel. *Zpravodajství a publicistika*. Vyd. 2, upr. a dopl. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. Druhy rozhovorů, s. 52. ISBN 978-80-86723-88-4.

- NEPŘÍMÉ otázky, dávají dotazovanému určité vodítko, kterého se při odpovědi může držet, ale také nemusí.
- VĚCNÉ otázky, slouží k získání věcných informací.
- OSOBNÍ otázky, se týkají postojů, názorů, pocitů dotazovaného, většinou je dotazovaný osobně prožívá, neboť se tím odkrývá, prezentuje své já.
- NEUTRÁLNÍ otázky, nevypovídají o tom, jaký je postoj dotazovaného k problematice, o níž je řeč, ani o vlastních pocitech.
- TENDENČNÍ NEBO ŘÍDÍCÍ otázky usměrňují dotazovaného určitým směrem. Můžeme je použít např. když chceme vyvolat silně emočně podbarvenou odpověď.
- OTÁZKY ŘEŠÍCÍ PROBLÉM – dají se označit jako otázky hypotetické. Takové otázky se používají, jestliže chceme zjistit názor nebo postoj k určité problémové situaci.
- OTÁZKY ZAVÁDĚJÍCÍ A NEVHODNÉ, špatnou otázkou je taková, které dotazovaný nerozumí, může být špatná stylisticky, může být příliš dlouhá, může mít dvě podotázky, může být nevhodná, protože dotazovaný se cítí uražen, ponížen, ironizován.
- OTÁZKY NÁPOVĚDNÉ A PODNĚCUJÍCÍ, jejich smyslem je nejen nasměrování dotazovaného určitým směrem, ale také podpora v situaci, kdy se tázaný cítí nejistě, kdy si nedůvěřuje.
- PARAFRÁZE, smyslem parafrázování je vytvoření atmosféry vzájemného porozumění a chápání myšlenek.
- HYPOTETICKÉ, specifikují pravděpodobné trendy myšlení, které jsou dále upřesňovány.¹⁷
- Další možné dělení technika kladení otázek dle Pavla Verneru (Zpravodajství a publicistika, 2010): otevřená, uzavřená, informační, sugestivní, alternativní, protiotázka, otázka návodná, kontrolní otázka, motivační otázka, rétorická otázka.

6.2.3 Otázky

Z mnohého možného dělení uvedme otázky:

- uzavřené, jednoznačné;
- otevřené, nejednoznačné;
- faktografické (kdo, co, kdy, kde) – informačního charakteru;

¹⁷ MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. Vyd. 2, dopl. a přeprac. Praha : Grada, 2010. Příprava na interview, s. 139-140. ISBN 978-80-247-2339-6.

- explikační (proč) – publicistického charakteru;
- teoretické (co vyplývá) – komentativní.

6.2.4 Vnitřní bariéry komunikace

Jsou určeny zejména:

- strachem z neúspěchu, výsměchu, finančního postihu,
- soukromými příčinami;
- fyzickým nepohodlím;
- skákáním do řeči;
- odbočováním od tématu;
- přemírou odborné terminologie;
- časovou tísní.

Umění rozhovoru – umění rozhovoru se prokazuje:

- zájmem o téma i o člověku;
- souladem verbální a neverbální komunikace (gestikulace, naklonění);
- snahou o rovnocenný dialog;
- plynulostí projevu;
- konkrétností;
- věcností;
- vstřícností;
- otevřeností;
- srozumitelností;
- asertivitou v rozhovoru (prosazujeme své zájmy, aniž bychom ponižovali, také partner by měl být s výsledkem spokojen).¹⁸

7 Tázací věty

Tázací věty plní ve výstavbě promluvy velmi rozmanité a zajímavé funkce. Z tohoto hlediska nebyl u nás dosud tento typ vět soustavněji zkoumán.

¹⁸ VERNER, Pavel. *Zpravodajství a publicistika*. Vyd. 2, upr. a dopl. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. Komunikační proces rozhovoru, s. 54-58. ISBN 978-80-86723-88-4.

Většinou se spokojujeme konstatováním, že otázky jsou zjišťovací a doplňovací. Toto základní funkční rozlišení se ještě navíc někdy doplňuje tím, že oba typy mohou fungovat také jako tzv. otázky řečnické nebo rozvažovací, deliberativní. Tím se však poznání o funkčním využití tázacích vět v promluvách nevyčerpává ani neproniká do hloubky. Pohled na funkční využití otázek se pokusil rozšířit Fr. Trávníček v Kapitole o větách podle citovosti. Upozornil na různý stupeň a druh citového zabarvení tázacích vět a ukázal, že se tázacích forem nejednou užívá jako prostředku k vyjadřování citového postoje mluvčího. Jejich nedostatkem je to, že funkční typy otázek jsou stanoveny jen empiricky a že se přitom důsledně nepřihlíží k modifikacím v oblasti jejich formy. Proto také zůstává nejasné, na jakém neutrálním pozadí se cítí jisté typy otázek zjišťovacích nebo doplňovacích jako výpovědi citově zabarvené; nelze se totiž spokojit jen s odkazy na emocionální částice a na „zvláštní intonaci“.

Různé funkce, které mohou otázky v kontextu promluvy plnit, nezůstávají totiž bez vlivu na jejich stránku formální. K formálním změnám (obměnám) dochází především v **rovině stavby modální**, nikoli tedy např. v rovině stavby gramatické.

Jednotlivé funkční typy se tedy navzájem liší nejen tím, jaký modální nebo emocionální odstín v nich převládá, ale také poměrně výraznými rysy formálními. Jde v podstatě o to, že se modifikace v základní modální platnosti otázek projevují nějak v modifikacích jejich základní (neutrální, nepříznačové) modální formy, a to v jejich jednotlivých komponentech (např. v typu koncové intonace, v užití způsobu, kladu a záporu nebo částice).

Postoj lze obecně charakterizovat jako úsilí (snahu) mluvčího něco se dovědět o tom, co je objektem jeho myšlení a sdělování. Protože jako nejdůležitější prostředky k vyjadřování postoje mluvčího slouží slovesný způsob a druh koncové intonace. K nim přistupují někdy ještě tzv. obsahové částice (např. ve větách přacíh) nebo slova plnící jejich funkci (např. tázací slova v doplňovacích otázkách).

7.1 Otázka zjišťovací

má základní formu: indikativ + bezpříznaková antikadence

α) *Zůstal tam na oběd?* β) *Zůstal tam na oběd?*

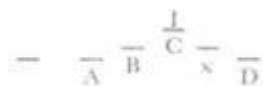

Jak patrně z dokladů, má antikadence dvě varianty: stoupavou a stoupavě klesavou; slabika C je nositelkou větného přízvuku.

7.2 Otázka doplňovací

má základní formu: tázací slovo + indikativ + (příznaková) konkluzivní kadence

α) *Kdo zůstal na oběd?*

β) s větným přízvukem na tázacím slově:

Kdo zůstal na oběd?

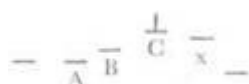
Z porovnání obou forem vyplývá, že otázky doplňovací nemají antikadenci jako otázky zjišťovací, neboť jsou tázacím slovem dostatečně výrazně formálně odlišeny od ostatních typů vět, zvl. od vět oznamovacích. Mají většinou stoupavě klesavý typ kadence: slabika s větným přízvukem (C) je nejvyšší (výrazně stoupne nad střed tónové výšky hlasu) a slabiky za ní (X a D) klesají až k dolní hranici.

Uvedená intonace je pro otázky doplňovací intonací obvyklou, základní, a proto neutrální.

Je velmi zajímavé, že intonace přestává být rozlišovací, distinktivní, prostředkem, jakmile se formálním komponentem tázací věty (β) stanou částice *jestli*, *jestlipak* nebo *zdalipak*. V takovém případě už otázka **nemůže** být uzavřena antikadencí, nýbrž kadencí konkluzivní jako věta oznamovací. Bývá to ovšem příznaková podoba kadence, neboť nejde o otázku emocionálně neutrální. Srov. např.:

částice + indikativ + příznaková konkluzivní kadence

Zdalipak tam zůstal na oběd?

Nebo s větným přízvukem na částici:

Zdalipak tam zůstal na oběd?

Částice (podobně jako tázací slova v otázkách doplňovacích) signalizují samy natolik dostatečně tázací ráz výpovědi, že k tomu už není třeba specifické „tázací“ intonace. Antikadence tu nejen není nutná, ale je dokonce nemožná: k odlišení od vět oznamovacích stačí jeden distinktivní prostředek, a tím je v našem případě tázací částice.

Doplňovací otázky nepotřebují antikadenci, protože obvyklou součástí jejich formy je tázací slovo. Jakmile však v doplňovacích otázkách někdy v kontextu promluvy tázací slovo vynecháme, musí být jakožto signál modální platnosti (tedy ne jako věcně obsahový element) suplováno intonací: taková doplňovací otázka má potom antikadenci jako otázka zjišťovací. Srovnej např.:

α) A: *Marie přijela včera.*

B: *A kdy přijela Božka?* (kadence)

β) A: *Marie přijela včera.*

B: *A Božka?* (antikadence)

7.2.1 Tři typy

Otázky **doplňovací** představují z hlediska funkčního vnitřně diferencovanou kategorii.

7.2.1.1 Typ A

Představují **pravé, skutečné** doplňovací otázky. V nich dominuje záměr mluvčího dovědět se to, co je mu ze situace projevu neznámé. Např.: *kdo ti to říkal? kdy chceš jít domů?* aj.

7.2.1.2 Typ B

Tvoří takové doplňovací otázky, které by bylo možno nazývat „ověřovací“. Reagují totiž zpravidla na nějaké neočekávané sdělení. Spolu se záměrem ověřit si pravdivost tohoto sdělení proniká v nich proto vždy silný **podiv** mluvčího nad tím, že se stalo něco, co neočekával. Podiv vyplývá obvykle z něčí překvapující zprávy.

A: *Frantu právě odvezli do nemocnice.* B: *Kam ho odvezli?!*

7.2.1.3 Typ C

Jsou doplňovací otázky **řečnické**. Jde tu tak jako u řečnických otázek zjišťovacích o využití tázací formy k vyjádření citově zaujatého, rozhorleného tvrzení nebo popření něčeho. Např.: *Kdo to mohl vědět? Co je mi po tobě? Kdo to dřív viděl? A kdo z vás o tom nevěděl?* aj.

7.2.2 U zjišťovacích otázek lze rozlišovat čtyři funkční typy:

7.2.2.1 Typ A

Představují takové otázky zjišťovací, v nichž výrazně dominuje **záměr** mluvčího **dovědět se**, zda obsah výpovědi platí, nebo neplatí. Je možno je označit jako **pravé, skutečné** otázky zjišťovací. Např.: *Máš hlad? Byls tam také? Chcete si odpočinout?* aj.

7.2.2.2 Typ B

Tvoří takové zjišťovací otázky, v nichž mluvčí vyslovuje především **podiv** nad tím, že něco je jinak, než jak očekával nebo předpokládal. V těchto otázkách tedy nepřevládá záměr něco se dovědět; jsou spíše konstatováním nějaké skutečnosti, která je pro mluvčího neočekávaná, překvapující. Forma otázky je tu především výrazem citu podivu a překvapení, který při tom mluvčí prožívá. Např.: *Ty máš hlad? Ty to nevíš? Vy jste tam nebyli? Vy jste v Praze? Už zas nemáš peníze?* aj.

7.2.2.3 Typ C

Jsou zjišťovací otázky, v kterých spolu se základním záměrem ověřit si něco proniká modální odstín **pochybnosti**, zda toto něco je (bude, bylo) opravdu tak. Srov. např.:

X: *Navštívíme tedy Karla hned.* Y: *A bude doma?*

X: *Karla vezmeme s sebou.* Y: *A ostudu nám tam neudělá?*

7.2.2.4 Typ D

Představují tzv. otázky **řečnické**. Jde tu vlastně o využití tázací formy ve výpovědích se základní platností oznamovací, a to jako prostředku vyjadřujícího zpravidla hluboké citové rozhořčení mluvčího nad něčím, jeho nespokojenost s něčím. Užití tázací formy (formy zjišťovací otázky) není tedy v těchto větách motivováno věcně obsahově, nýbrž emocionálně; při volbě tázací formy nehraje u mluvčího dominantní roli snaha něco se dovědět. Např.: *Je to moje vina? Neměl jsem pravdu? Je na ulici méně*

žebráků? Umírá se méně na souchotiny? Podívejte se na své děti, dělnické ženy! Jsou sytější a méně hubené než za Rakouska? (Olbracht) ap.

7.2.3 Užití kladu a záporu v otázkách zjišťovacích

Poměrně výrazně se všechny čtyři typy navzájem formálně liší v užití **kladu a záporu**. Konkurenci kladu a záporu v otázkách zjišťovacích se také věnoval František Štícha.¹⁹

7.2.3.1 Typ A

Pro výpovědi typu A bývá z hlediska věcně obsahového vcelku **libovolné**, zda v nich uijeme formy kladné nebo záporné. Klad tu není prostředkem tvrzení, jako např. ve větách oznamovacích, a zápor neslouží k popření obsahu věty. Je tomu tak proto, že mluvčí předem **neví**, zda obsah otázky platí nebo neplatí; právě to se chce dovědět od adresáta. Lze tedy užít v téže otázce jak formy kladné (např. *máš hlad?*), tak formy záporné (např. *nemáš hlad?*), aniž se její věcný obsah nějak podstatně změní. Můžeme mluvit o **neutralizaci** kladu a záporu v tomto typu otázek. Zjišťovací otázky se **zápornou** formou bývají náladovější, projevuje se v nich zřetelněji osobní účast nebo zájem mluvčího, jsou nejednou „zdvořilejší“ než otázky kladné. Např.: *Ptal se tu dnes někdo po mně? // Neptal se tu dnes někdo po mně? Je ti zima? // Není ti zima? Máte ještě nějaké přání? // Nemáte ještě nějaké přání?* aj.

7.2.3.2 Typ B

V otázkách typu B nelze klad a zápor navzájem zaměňovat. Zde je užití kladné nebo záporné formy podmíněno věcně jako ve větách oznamovacích, a jejich záměnou by se tedy podstatně změnil smysl výpovědi. To vyplývá z jejich funkce: nevyjadřují, zda něco je nebo není, nýbrž vyslovují podiv mluvčího nad tím, že něco je, nebo není. Nemožnost záměny kladné a záporné formy v otázkách typu B vyplývá dobře z porovnání následujících dvojic: *Ty máš hlad?* (údiv nad tím, že někdo **má** hlad) // *Ty nemáš hlad?* (údiv nad tím, že někdo **nemá** hlad); *Vy jste na to už přišel?* // *Vy jste na to ještě nepřišel?* *Ty se ho bojíš?* // *Ty se ho nebojíš?* aj.

¹⁹ ŠTÍCHA, František. Konkurence kladu a záporu v otázkách zjišťovacích. *Naše řeč* [online]. 1984, roč. 67, č. 2, [cit. 2011-06-25]. Dostupný z WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6440#_ftn3>. ISSN 0027-8203.

7.2.3.3 Typ C

Také v otázkách typu C nelze zaměňovat formu kladnou a zápornou. Proti typu B je tu však jistý rozdíl: vlivem nejistotního odstínu není užitá forma zcela jednoznačná a může být chápána v opačném smyslu. Tak např. v promluvě 1. *Tak navštívíme Karla hned teď.* 2. *A bude doma?* může být otázka chápána ve smyslu „myslím, že nebude doma“; „bojím se, že nebude doma“ apod.

7.2.3.4 Typ D

Ani v typu D (tzv. otázky řečnické) nelze zaměňovat kladnou a zápornou formu. V konkrétní otázce je závazná vždy jen jedna forma. Avšak ve srovnání s typem B se v řečnických otázkách nevyužívá obou forem **v souladu** s jejich významem, nýbrž **v kontrastu**: kladná forma znamená silné (zaujaté) popření a záporná forma rozhořčené tvrzení. Forma a obsah jsou tu tedy v rozporu. Srov. např.: *a neměl jsem pravdu?* (= vždyť jsem měl pravdu!); *já za to můžu?* (= já přece za to nemůžu!) aj.²⁰

Tázacím větám se mj. věnovala také Helena Křížková ve svém článku Tázací věta a některé problémy tzv. aktuálního (kontextového) členění.²¹ Zaměřila se na jádro a východisko odpovědi, kde srovnává tázací věty s oznamovacími, kdy se tyto věty značně liší. Smyslem tázacích vět není sdělení informace adresátovi, nýbrž zjištění nějaké skutečnosti mluvčímu zcela nebo částečně neznámé. Mluvčí vychází ze svých znalostí — ty jsou pro něho východiskem — a formuluje otázku tak, aby odpověď odstranila mezeru v jeho informovanosti, tj. aby adresát otázky v odpovědi uvedl její jádro. Dále rozdělila otázky zjišťovací na celkové nebo dílčí a stejně jako Miroslav Grepl se zaměřila na intonační centrum.

²⁰ GREPL, Miroslav. O větách tázacích. *Naše řeč* [online]. 1965, roč. 48, č. 5, [cit. 2011-06-25]. Dostupný z WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5156#_ftn1>. ISSN 0027-8203.

²¹ KŘÍŽKOVÁ, Helena. Tázací věta a některé problémy tzv. aktuálního (kontextového) členění. *Naše řeč* [online]. 1968, roč. 51, č. 4, [cit. 2011-06-25]. Dostupný z WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5397#_ftn1>. ISSN 0027-8203.

8 Sociální stránka jazykové různosti

Ke komunikační úspěšnosti jedince přispívá schopnost rozlišovat a vzhledem ke komunikační situaci a místu, na němž se komunikuje, vhodně užívat příslušné vyjadřovací prostředky včetně těch, které souvisejí s rozlišováním hovorové spisovnosti a nespisovnosti. Záleží také na tom, jak dalece mění jedinec sociální prostředí a jak často se ocitá v komunikačních situacích méně běžných, záleží také na tom, nakolik jsou jednotlivé sociální skupiny ať již na základě profesních činností, zájmů, vzdělání nebo jiné charakteristiky navzájem od sebe odděleny a nakolik jsou tyto rozmanité sociální skupiny charakteristické jazykově. S tím také souvisí, zda může nebo nemůže jazyková stránka ovlivňovat nebo omezovat sociální pohyb jednotlivce (sociální mobilitu), nakolik může nebo nemůže vzájemné vztahy jednotlivců příslušejících do různých sociálních skupin (prostupnost sociálních skupin).

Pro češtinu není charakteristická nějaká výrazná sociální, skupinová vyhraněnost, diferenciací prostředků, tj. nelze např. říci, že lidé s nejvyšším vzděláním mluví za všech okolností spisovně, zatímco lidé se základním vzděláním naopak za všech okolností obecně česky nebo nářečím.

8.1 Různé životní situace, různé vztahy mezi lidmi

Jedinec je již od dětství účasten víceméně ustálených vztahů – s rodiči, s učiteli, ostatními dětmi a spolužáky nejen ve škole, ale i mimo ni v souvislosti třeba se sportem nebo uměleckými zájmy. S postupujícím věkem přichází namísto role žáka role v zaměstnání, v profesních činnostech, role rodičovská, role ve společenských a veřejných vztazích atd. Jedinec přitom zůstává v nějakém smyslu sám sebou, ale zároveň ho tyto role zavazují k určitým způsobům jednání, chování, vystupování, ovlivňují ho, proměňují a formují, různým způsobem vyvolávají, aktivují jeho určité vlohy, dispozice, potlačují jiné a vytvářejí s jeho jedností, individualitou složitou a proměnlivou jednotu. V naprosté většině jsou tyto společenské role zároveň rolemi komunikačními, a proto nepřekvapí, že kladou na jedince i zvláštní, specifické řečové požadavky.

Civilizace 19. a 20. století přinesla mnoho podstatných změn. První skupinu změn představoval výrazný uzemní, teritoriální pohyb česky mluvícího obyvatelstva z venkova do měst. Druhou skupinou změn představuje značný rozvoj všeobecného školního vzdělání. Třetí nesmírně významnou skupinu změn představuje rozvoj masových komunikačních prostředků, tedy existence a vliv novin, časopisů, později vliv rozhlasu,

televize. Vznikají tím nové komunikační situace, v nichž je naprostá většina jedinců účastníkem pasivním, ale které z hlediska řečového znamenají ještě úplnější vědomí různosti, rozmanitosti, bohatství vyjadřovacích prostředků národního jazyka; nejprve pokud jde o jeho psanou podobu, později zejména s rozvojem rozhlasu a televize se to týká i diferenciací prostředků mluveného jazyka, zejména v oficiálním a polooficiálním styku. Vytvářejí a vyhraňují se i hodnotové představy, především pasivní hodnotové postoje ke kvalitě a úrovni veřejných projevů, oficiální a polooficiální komunikace. U většiny jedinců to však neznámá, že podobné nároky kladou a uplatňují na své vlastní projevy v polooficiálním a oficiálním, veřejném styku. Čtvrtou skupinou změn je stále větší teritoriální, územní pohyb jednotlivce spojený jednak s profesní činností, jednak se zájmovým cestováním.²²

9 Pojem mluvnost v připravených spisovných komunikátech

Jazyk rozhlasového zpravodajství je v české a slovenské jazykovědné tradici stálým předmětem zájmu, a proto je poměrně obsáhle i podrobně analyzován.

Výběr jazykových prostředků rozhlasových komunikátů ovlivňují tyto faktory:

- a) jsou určeny široké masě posluchačů,
- b) posluchači je přijímají rozptýlení po celém území země,
- c) komunikátor s nimi nemá bezprostřední vizuální kontakt a omezena je zpětná vazba (s výjimkou dopisů a telefonátů),
- d) text je nevratný a neopakovatelný, neumožňuje (běžně) konzervování a opakování, nedá se zrychlit ani zpomalit,
- e) sdělení přichází k posluchačům přes složité technické zařízení s poměrně vysokou mírou informačního šumu,
- f) poslech je často druhotnou činností publika.

V televizi řeč tvoří doprovodnou složku vizuálního (obrazového) sdělování informací. Krédem moderního TV vysílání je slogan Don't tell it, show it! Nicméně ve zpravodajství (v publicistice ještě zřetelněji) slovo zaujímá často primární pozici,

²² KOŘENSKÝ, Jan. *Komunikace a čeština*. Vyd. 1. Jinočany : H&H, 1992. Sociální stránka jazykové různosti, s. 51-60. ISBN 80-85467-92-5.

zatímco obraz tvoří jen pozadí nebo doprovod; často i obraz je soustředěn na mluvčího a jeho řeč (ve zprávách, debatách, v magazínech, aj.)

V souvislosti s tím odborníci uvažují o organizujícím principu jazykové výstavby verbální rozhlasové a televizní komunikace. Užívají přitom pojmů/termínů mluvenost, hovorovost, srozumitelnost, vnímatelnost, poslouchatelnost, působivost, jasnost, bezprostřednost, okamžitá reakce, nevratnost, pomíjivost, rozhlasovost; v USA se užívá označení jako *network English*, *hear copy*, *speech for the ear*, *readability* aj. (Hall) Vladimír Bozděch užívá pojmu/termínu mluvnost (někdy též rozhlasovost) a definuje ho jako „...*takovou organizaci syntaktických, morfologických, lexikálních a fonických prostředků, jež jsou s to v maximální míře vyhovět skutečnosti, že rozhlasový projev je zvukově realizován komunikátorem a auditivně přijímán posluchačem.*“ (1972)

Pojem/termín mluvnost se vztahuje k produktorovi, interpretovi a k příjemci sdělení. Produktorem může přitom být autor psané předlohy. Produktorem textu často bývá i jeho interpret (hlasatel, redaktor, zpravodaj, moderátor). Efektem dodržování principů mluvnosti ze strany produktora i interpreta je pak mluvnost z hlediska příjemce, tzn. maximální porozumění sdělovanému komunikátu. V pojmu mluvnost se tak spojují aspekty jazykového chování z hlediska autorů (*writing*) i z hlediska interpretů a příjemců (*reading*).

Nejpodrobněji je mluvnost kodifikována na rovině zvukové, a to jak ortofonické, ortoepické, tak i suprasegmentální. Aby byl komunikát mluvný, požaduje se od něho explicitní výslovnost. Kodifikováno je zachovávání kvantity i kvality hlásek, užívání rázu, zdvojené výslovnosti souhlásek, asimilace znělosti i artikulace, výslovnost slabik, souhláskových skupin i některých slov; normativní aspekty má výslovnost přejatých slov a cizích vlastních jmen, existují popsané normy pro užívání přízvukového taktu, promluvového úseku, dynamiky, melodie, mluvního tempa i hlasové polohy řeči.²³

²³ BARTOŠEK, Jaroslav. Pojem mluvnost v připravených spisovných komunikátech. In ŠRÁMEK, Rudolf. *Spisovnost a nespisovnost dnes : sborník příspěvků z mezinárodní konference Spisovnost a nespisovnost v současné jazykové a literární komunikaci*. Vyd. 1. Brno : Masarykova univerzita, 1996. s. 93-96. ISBN 80-210-1304-4.

10 Spisovnost a nespisovnost v současné rozhlasové a televizní publicistice

10.1 Rozhlasové vysílání

Rozhlasové vysílání vždycky ovlivňovalo jazykové chování veřejnosti, dobrá jazyková stránka byla jedním z předpokladů jeho kvality a byla pocíťována jako jeden z aspektů prestiže rozhlasu. Posлуhači jazykovou stránku rozhlasového vysílání vnímali a hodnotili. V současné době je situace poněkud jiná. Na první poslech je rozdíl mezi stanicemi reprezentujícími Český rozhlas a rozhlasovými stanicemi soukromými. Tento rozdíl lze stručně charakterizovat jako solidnost, vážnost, vědomí reprezentace důležité instituce, snahu o objektivitu, ctění tradic, odpovědnost za podávané informace u stanic Českého rozhlasu, u stanic soukromých jako neformálnost, důvěrnost ve styku, nepodléhání žádným oficiálním normám, snahu získat posluchače všemi způsoby, podbízení se jim, snahu o světovost, sugerování optimismu, upřímnosti, nezávaznosti, lehkosti, vše je podřízeno reklamě.

Oba druhy rozhlasového vysílání mají své posluchače; rozdíl mezi nimi je převážně generační. Soukromé stanice poslouchají většinou mladí lidé do třiceti let. Státní rozhlas poslouchají lidé starší a staré generace.

Vysílání stanic Českého rozhlasu lze celkově charakterizovat jako převážně spisovné, spíše citově neutrální, se snahou o dobrý kultivovaný projev. Záleží na druzích pořadů: zprávy a komentáře jsou spisovné a vzhledem k tomu, že jde o čtené nebo maximálně připravené texty, mají vlastnosti psaných textů. Pořady poskytující praktické rady a informace jsou živější a občasná snaha o jejich dialogizaci přináší prvky mluvnosti v syntaxi, signály členění a také nespisovné tvary hláskoslovné a morfologické.

V projevech stanic soukromého rádia se uplatňuje pro současnou mluvenou češtinu tak příznačné míšení kódů, resp. střídání spisovných a nespisovných tvarů v rámci výpovědi, eventuálně střídání spisovné a nespisovné češtiny podle programových bloků.

Snahou o pestrost, zajímavost, o upoutání pozornosti posluchačů, o jejich naladění, získání jejich přízně je motivováno užívání zdrobnělin (půl osmá a desátá minutka), vulgarismů (penízky sou krásná věc ale je mnoho případů kdy sou nám na prd), superlativů (stanice s nejlepší zábavou a muzikou; kiss – nejlepší hudba šedesátých a sedmdesátých let); u superlativů lze vzácně vycítit i jemný ironický tón v řeči moderátorů.

Kombinování hláskoslovné, morfologické a lexikální spisovnosti a nespisovnosti i různé hry s jazykem (např. čeština v ústech cizince při ohlašování počasí na Evropě 2,

dětské žvatlání v Country rádiu) jsou jen jednou ze složek podílejícím se na celkovém rázu jazykových projevů soukromých rozhlasových stanic. Dominující, ač vlastně předstíraná neformálnost se projevuje ve způsobu vzájemného verbálního kontaktu moderátorů. Hovoří spolu kamarádsky, důvěrně, tykají si, oslovují se křestními jmény, popichují se, škádlí se. Důvěrně se obracejí i k neznámým posluchačům při telefonátech i k neurčitým posluchačům při vysílání. Již samozřejmé a nezbytné je dávat okázale najevo znalost angličtiny zvláště při uvádění zahraničních, ale i domácích hudebních skupin. Nezbytnými se zdají být též různé zvukové efekty, pitvoření, breptání, blábolení, předstírání opilecké mluvy, vydávání neartikulovaných zvuků, „bláznění“.²⁴

10.2 Televizní vysílání

Mluvčí vstupuje do komunikace s určitou tváří, hledí si ji zachovat, ale může ji ztratit a s tím rizikem musí počítat. Zároveň bere ohled i na tvář svého partnera a kalkuluje i s tváří širšího publika.

Chce-li mluvčí vystupovat sebevědomě, jako osoba vědoucí, a nezahanbovat přitom partnera nebo publikum, volí obvykle doplňující strategie, jimiž svému posluchači vychází vstříc, naladuje se na jednu strunu. To má dosah pro volbu celkového komunikačního stylu, a v jeho rámci pro volbu prvků spisovnosti nebo nespisovnosti.

Řeč intelektuálů mívá tendenci k užívání omluvných signálů: *chci něco říci, ale nevím, bude-li to pravé, asi to neřeknu přesně, asi to neřeknu přesně apod.* Je tu řada kondicionálů podmiňujících platnost tvrzení a odsouvajících defenitivnost, apodiktičnost a kategoričnost vyjádření.

Řeč je plná výrazů *jako, prostě, jaksí, cosi, třeba, tak nějak*, které se zpravidla nazývají výrazy vycpávkovými (Hoffmannová, 1994). V teorii zdvořilosti se jim říká hedging (Myers). Jde o výrazy ohledu na druhého, zachovávající tvář druhého, jimiž se mluvčí omlouvá za to, co tvrdí, co si dovoluje formulovat.

Pozitivní zdvořilost, založená na navozeném sdílení znalostí, zájmů, potřeb s adresátem, na zdůraznění všeho společného, co mezi mluvčím a adresátem může být, vede k užití jazyků signalizujících společnou identitu. Charakteristické jsou pro ni

²⁴ MÜLLEROVÁ, Olga. Nespisovnost v rozhlasovém vysílání. In ŠRÁMEK, Rudolf. *Spisovnost a nespisovnost dnes : sborník příspěvků z mezinárodní konference Spisovnost a nespisovnost v současné jazykové a literární komunikaci*. Vyd. 1. Brno : Masarykova univerzita, 1996. s. 204-206. ISBN 80-210-1304-4.

např. ukazatele typu *jo?*, *žejo?*, *vid'?*, *že?*, které zdůrazňují společnou platformu s adresátem. Adresát je brán jako někdo blízký, nacházející se uvnitř téže skupiny jako mluvčí tuto vzájemnost rozvíjí.

Naproti tomu negativní zdvořilost je chápána jako respekt k negativní tváři adresáta. Adresát je vnímán jako někdo jiný. Není vtahován do světa mluvčího, je respektováno jeho vlastní teritorium a mluvčí se mu nesnaží nic vnutit – své názory, svůj idiolekt, svou přítomnost. Chová se obezřetně a zdrženlivě, a s tím i pro adresáta bezpečně. To je také doména spisovnosti.²⁵

²⁵ ČMEJRKOVÁ, Světlá. Spisovnost a nespisovnost v současné rozhlasové a televizní publicistice. In ŠRÁMEK, Rudolf. *Spisovnost a nespisovnost dnes : sborník příspěvků z mezinárodní konference Spisovnost a nespisovnost v současné jazykové a literární komunikace*. Vyd. 1. Brno : Masarykova univerzita, 1996. s. 192-193. ISBN 80-210-1304-4.

11 Show Jana Krause a Mr. GS

V praktické části bakalářské práce Typologie a funkce otázek televizních moderátorů jsme se zaměřili na představení obou pořadů a srovnání těchto talk show z hlediska spisovnosti a nespisovnosti.

11.1 Show Jana Krause

Show Jana Krause, začínající na televizi Prima, je pokračováním oblíbeného pořadu Uvolněte se, prosím. Schéma pořadu zůstává stejné. Natáčení pořadu zůstává v divadle Ponec, kde se na atmosféře podílejí i přítomní diváci. Dekorace se prakticky nezměnila, hosté usedají do červené pohovky a Jan Kraus zpoza velkého stolu s nimi vede zábavné rozhovory. Rozhovory nejsou předem secvičeny, jen Jan Kraus musí pohotově klást otázky a hbitě reagovat na hostovo vyprávění.

V úvodu **Show Jana Krause** se i nadále nejprve moderátor věnuje aktuálnímu dění a krátkým pozoruhodným článkům, nyní převzatých zejména z internetu. Poté již nastává čas pro zpravidla tři hosty. Tradičně jsou první dva z řad showbyznysu, politiky nebo sportu a závěrečný host bývá neobyčejná osoba z široké veřejnosti. S každým dokáže Jan Kraus vést neformální a vtipný rozhovor. Nechybí ani hudební skupina Davida Krause a výstupy hostů tanečníků, kouzelníků, zpěváků apod.

Dříve uváděný pořad Uvolněte se, prosím vysílala Česká televize každý pátek od listopadu 2004 do června 2010. Program vyhrál ceny ELSA a TýTý, ale Jan Kraus měl několikrát neshody s vedením televize ohledně výběru svých hostů a vyváženosti celého pořadu. Proto se rozhodl svůj program na České televizi ukončit a později oznámil jeho pokračování, pod názvem Show Jana Krause, na televizi Prima.

Jan Kraus se v českých Late night show osvědčil. Jeho pořady patří dlouhodobě k nejoblíbenějším. Od roku 1996 se objevuje na televizních obrazovkách v obdobných pořadech Dvaadvacítka, Sauna, Další, prosím, Občan Kraus, Přesčas či Ze života zvířat. Kromě moderování Late night show, což byl jeho sen, je známým hercem, publicistou a vyzkoušel si i roli režiséra. Show Jana Krause je vysílána i nadále v pátek večer.²⁶

²⁶ Cz247.cz : *Seriály* [online]. 29.9.2010 [cit. 2011-06-25]. Show Jana Krause. Dostupné z WWW: <<http://serialy.cz247.cz/clanek/944421-show-jana-krause/>>.

11.2 Mr. GS

Zatímco Jan Kraus se drží americké předlohy, Mr. GS pojal tento druh zábavy osobitým způsobem, spíše než o snahu řešit nějaký aktuální problém se strefují do všeho možného. A právě tento osobitý styl léty osvědčené moderátorské dvojice jejich pořad naprosto odlišil. Jak bylo kdysi trefně poznamenáno, intelektuál pláče, divák se baví.

Mr.GS má poloviční minutáž než konkurenční Show Jana Krause, tedy 25 minut, vyzpovídají Suchánek s Genzerem hosty jenom dva. V dosavadní historii pořadu mezi nimi doposud chyběli politici, protože s nimi není ta správná legrace, o kterou v **Mr.GS** jde především. Občas má člověk pocit, že samotný host ustupuje do pozadí a pořad je o vtipných hláškách a skečích moderátorů. O hudební doprovod se stará Václav Kopta, jenž příležitostně vtipnou hláškou dokáže rozproudit publikum.

Netradiční talk show jste se mohli osobně zúčastnit v divadle Metro. V současné době však byl pořad zrušen a moderátorská dvojice odešla do konkurenční televize Prima, kde natáčí nový pořad Partička.²⁷

11.3 Analýza

Předmětem analýzy byly díly pořadu Uvolněte se, prosím²⁸ a Mr. GS²⁹ v období říjen 2009 a 2010, které jsme zhlédli v online verzi na internetu.

V oblasti tvarosloví se moderátor i hosté pohybují zpravidla v rámci vrstvy spisovného jazyka, tvary mnoha výrazů však náleží spíše k vrstvě hovorové, nespisovné, nekodifikované.

Pro lepší přehlednost se budeme zaměřovat na členění jazykových prostředků ve výpovědích mluvčích pořadů Show Jana Krause a Mr. GS podle slovnědruhové klasifikace.

Podstatná jména především v instrumentálu plurálu mužských a ženských vzorů se často vymykají kodifikaci.

Např.

„... všechny nás i s těma **babičkama a dědečkama**....“

„...s vašima **krásama** je to takový divný..“

„...pověstnej svýma brutálníma **servisama**...“

„...s těma **ženskejma**...“

²⁷ *Mrgs.tym.cz* [online]. 24.10.2009 [cit. 2011-06-25]. Mr.GS. Dostupné z WWW: <<http://mrgs.tym.cz/>>.

²⁸ <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1176221164-uvolnete-se-prosim>

²⁹ <http://www.fajn-serialy.cz/mr-gs/>

„...*Co děláš mezi těma dvouma hodinama?*...“

„...*rádi si s nima hrajou.*...“

i v instrumentálu rodu středního:

„...*vymlátíl se blbejma esama*...“

„...*s těma dětma*...“

„...*s těmadle jménama*...“

nominativu rodu ženského:

„...*co třeba ženský na to*...“

V promluvě moderátorů i jejich hostů jsou často používány nespisovné tvary podstatných jmen.

„...*zábava pro prcky*...“

„...*to je jasný čahoune*...“

„...*prošla už garančka*...“

„...*pacinky vás bolejí*...“

„...*na volantu máme čudlík*...“

„...*na rozkrádačkách*...“

„...*já bych je stál asi hodně prachů*...“

„...*to se furt žvaní během toho závodu*...“

„...*to byla levota*...“

„...*seš sympat'ák*...“

„...*že to bude brnkačka*...“

„...*chyběla d'ourka*...“

Tvaroslovných chyb se mluvčí dopouštěli i v případě přídavných jmen. Jednalo se většinou o použití nespisovných tvarů.

„...*kdo nečte zůstane hloupej*...“

„...*byl to raketovej nástup*...“

„...*byly to velký haly*...“

„...*některý věci hážu za hlavu*...“

„...*ňákej blbeček*...“

„...*vyznávači stejnýho stylu*...“

„...co říkáte **náhubkovému** zákonu...“
„...**červnových** nebo **květnových** volbách...“
„...musíš jezdit po těch **velkých** cenách...“
„...jede se **celej** den a celou noc...“
„...děláte **dobrý** skutky...“
„...než se pustíme do těch **chytřejch** řečí...“
„...já je budu dávat do **druhého** dne...“
„...ted' je to **slabčí**...“
„...na jednání do **Evropský** unie...“

V zájmenech se vyskytují rovněž odchylky od spisovné normy.

„...platilo pro **všecky**...“
„...**ktorej** máte nejradši...“
„...**tohleto** máme co...“

I v případě číslovek se mluvčí dopustili použití nesprávných tvarů.

„...já jsem tady vod **třiapadesátýho**...“
„...rozdělený na těch **vosum** hodin...“
„...po **čtvrtý** hodině už jsem přestal vnímat...“

Mluvčí sledovaných pořadů použili i substandartní tvary sloves. Jde většinou o slovesné tvary, které mají původ v obecné češtině. Použit je kmen minulý, koncovky -ou.

„...po cestě **pijem**...“
„...**existujou** nějakí řečníci...“
„...dřív to **bejvalo**...“
„...oni se **bojej**...“
„...já myslel, že se **štítěj**...“
„...nejčastěji **říkaj**...“
„...já jsem to **vylepčil**...“
„...tam **maj** málo mrtvol...“
„...museli ste **bejt**...“
„...ještě pořád někde **chtěj**...“
„...protože tě **fotěj**...“
„...ho **lícej** odmala...“
„...**moh** sem to režírovat...“

„...*státu docházej prachy*...“

„...*pořád se organizujou*...“

V pořadech Uvolněte se, prosím a Mr. GS jsme zaznamenali velmi časté použití protetického „v“. Nejen v případě sloves, podstatných jmen, přídavných jmen, ale i předložek, zájmen, příslovcí a číslovek. Nejčastěji jej používal moderátor Jan Kraus.

„...*vohlásili, že nemůžu jet*...“

„...*já jsem to vodmít*...“

„...*vopravujeme to vládní letadlo*...“

„...*já jsem vodlítal*...“

„...*vona hned přijde*...“

„...*kolika pomůže vod trápení*...“

„...*von prodal zápas*...“

„...*zapálili vohníček*...“

„...*sem chtěl vyměnit vobležení*...“

„...*nebyl to vodstříkovač*...“

„...*děláte vopravdického hrobaře*...“

„...*vy už ste si to vodmalička přál*...“

Vzhledem k tomu, že ve sledovaných pořadech se jedná většinou o nepřipravený projev, moderátor i hosté prokládají svou řeč preparativními částicemi a ukazovacími zájmeny.

V Mr. GS jsme si mohli všimnout i častého používání vulgarismů ze strany moderátorů, kdy i při uvolněné atmosféře se k tomu po chvíli přidávají i někteří hosté. V této show moderátoři vsázejí více na skeče a scénky než na svůj mluvený projev.

Oproti tomu v show Uvolněte se, prosím (dnes Show Jana Krause) se i sami hosté kontrolují a mnohdy opravují nespisovné tvary. Humor je založen na konverzaci moderátora s hostem.

Dalším cílem naší práce je používání různých druhů otázek, které rozdělíme do jednotlivých skupin.

Otevřené:

„...*Co poslouchá za hudbu?*...“

„...*Jaké tam máte zázemí?*...“

„...*Jak byste se zachoval, kdyby vám to někdo nabídl?*...“

Uzavřené:

„...*Povedlo se?*...“

„...*Kolikrát je to tejdně?*...“

„...*To vás baví hodně?*...“

Osobní:

„...*Jak na to reagovala vaše partnerka?*...“

„...*Vy ho máte hodně ráda, že?*...“

„...*Co ty s holkama?*...“

„...*Co ženský na to?*...“

Parafráze:

Host: „...*Cvičili jsme 3-4x do týdne?*...“

Moderátor: „...*3-4x do týdne?*...“

Tato otázka nám také může značit údiv nad počtem cvičení týdně.

Rétorická:

Moderátor: „...*Kde by bylo centrum Moravy?*...“

Host: „...*Brno?*...“

Moderátor: „...*A proč zrovna Brno?*...“

Host: „...*A proč ne?*...“

Hypotetická:

„...*A kdo si myslíte, že to bude kupovat?*...“

„...*Že byste měli moravský zákony? Třeba moravský trest smrti?*...“

„...*Jak byste se zachoval, kdyby vám to někdo nabídl?*...“

Dvojsmyslné:

Michal Suchánek se baví se svým hostem, Simonou Krainovou, která v té době byla těhotná. Povíдали si o vysazování stromů. Při této situaci se jí moderátor zeptá:

„...*Co si naposled vysadila?*...“

Simona: „...*Prášky?*...“

Nápovědné:

„...*Můžeš se ptát? Nebo by ti vynadali? Nebo se to nesmí používat furt?*...“

Nevhodné:

„...*Vás to nenapadlo se 168?...*“ (myšlena hodnota IQ)

„...*Vy ste chytrý, když se vožerete?...*“

„...*Kdy bude světový mír?...*“

Neutrální:

„...*Mistrovství světa se pořád jezdí?...*“

Ujištění:

„...*Fakt? Kvůli mně?...*“

„...*To jsou Japonci, ne?...*“

„...*To zklamání rychle přešlo, ne?...*“

„...*Vy ste těch komiksů dělala více, že jo?...*“

V promluvě moderátorů jsme mohli nejčastěji zaznamenat otázky otevřené, které pomáhají hostovi i ve směru, kterým by se mohl ubírat. Hodně časté jsou pak otázky osobní, jenž nám mají přiblížit hosta i z jiného úhlu než ho známe, nebo představit nám neznámou tvář. Velmi frekventované bývají ukazatele typu *ne? jo? že ne? co? že?*

12 Závěr

V bakalářské práci Typologie a funkce otázek televizních moderátorů jsme se snažili přiblížit problematiku rozhovoru a nepřipravených projevů. Díky této práci jsme poznali zábavné pořady z trochu jiného úhlu. Ukázali jsme různé typy otázek, pohled na rozhovor z různých úhlů a naznačili problematiku nepřipravených projevů, nejvíce z role spisovnosti a nespisovnosti. Používání hovorových a nespisovných tvarů, ať už z promluvy moderátora nebo hosta, je velmi znatelná. Některé však divák nemusí na první poslech poznat, nejen proto že se soustředí na vizuální stránku, ale také z důvodu častého používání těchto tvarů, kdy posluchač je může chápat jako kodifikované a může je převzít do své běžné promluvy. Časté je i používání vulgarismů, kdy jejich užití má posluchače pobavit a stávají se hlavní součástí vtipu. Jednotliví moderátoři mají rozdílný pohled na stejnou scénu. Nejvíce na tom výtěží divák, který si může vybrat dle své chuti, protože každý má jiné nároky na druh zábavy a práci moderátora. Dále jsme zjistili, že pokud se jedná o veřejně známou osobnost, snaží se držet spíše v rovině spisovného jazyka, kdy jsou v dialogu patrné pauzy zapříčiněné přemýšlením nad použitím správného tvaru.

Role připravenosti nebo nepřipravenosti je velmi znatelná. Zažil ji určitě každý člověk na vlastní kůži. Nepomůže nám nic jiného než zkušenosti. Proto doufejme, že na pozici moderátorů se budou dostávat zkušení lidé, kteří náš obohatí hlavně v rodném jazyce a ukáže nám jeho krásy. Snad se nedočkáme doby, kdy z televize na nás bude hovořit vulgární individuum. Ne vždy tomu tak je – např. Leoš Mareš...Je překvapivé, že jakmile se člověk zaměří na jazyk jednotlivých moderátorů a hostů, dokáže změnit mínění o osobnosti. Nejlépe to vystihuje citát:

„ Chceš-li někoho poznat, nech jej mluvit.

Dovedeš-li naslouchat, něco se dovíš.“

A. D. WOLVIN

13 Seznam použité literatury

Cz247.cz : *Seriály* [online]. 29.9.2010 [cit. 2011-06-25]. Show Jana Krause. Dostupné z WWW: <<http://serialy.cz247.cz/clanek/944421-show-jana-krause/>>.

FOLTÝN, Milan. Česko po setmění. *A2* [online]. 2006, č. 8, [cit. 2011-06-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.advojka.cz/archiv/2006/8/cesko-po-setmeni>>. ISSN 1803-6635.

GREPL, Miroslav. O větech tázacích. *Naše řeč* [online]. 1965, roč. 48, č. 5, [cit. 2011-06-25]. Dostupný z WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5156#_ftn1>. ISSN 0027-8203.

HOFFMANNOVÁ, Jana; ČMEJRKOVÁ, Světla. *Jazyk, média, politika*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2003. 285 s. ISBN 80-200-1034-3.

KŇÁVA, Petr. *Úvod do studia televizní žurnalistiky : pro posluchače žurnalistiky filozofické fakulty*. Vyd. 1. Brno : Masarykova univerzita, 1997. 48 s. ISBN 80-210-1585-3.

KOŘENSKÝ, Jan. *Komunikace a čeština*. Vyd. 1. Jinočany : H&H, 1992. 89 s. ISBN 80-85467-92-5.

KRAUS, Jiří. Moderátor. *Naše řeč* [online]. 1982, roč. 65, č. 4, [cit. 2011-06-25]. Dostupný z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6351>>. ISSN 0027-8203.

KŘÍŽKOVÁ, Helena. Tázací věta a některé problémy tzv. aktuálního (kontextového) členění. *Naše řeč* [online]. 1968, roč. 51, č. 4, [cit. 2011-06-25]. Dostupný z WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5397#_ftn1>. ISSN 0027-8203

LOKAJ, Zdeněk. *Média a realita*. Vyd. 1. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2007. 37 s. ISBN 978-80-7372-290-6.

MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. Vyd. 2, dopl. a přeprac. Praha : Grada, 2010. 325 s. ISBN 978-80-247-2339-6.

Mrgs.tym.cz [online]. 24.10.2009 [cit. 2011-06-25]. Mr.GS. Dostupné z WWW: <<http://mrgs.tym.cz/>>.

MUSIL, Josef. *Sociální a mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 256 s. ISBN 978-80-7452-002-0.

MÜLLEROVÁ, Olga; HOFFMANNOVÁ, Jana. *Kapitoly o dialogu*. Vyd. 1. Praha : Pansofia, 1994. 94 s. ISBN 80-85804-29-8.

ŠRÁMEK, Rudolf. *Spisovnost a nespisovnost v současné rozhlasové a televizní publicistice : sborník příspěvků z mezinárodní konference Spisovnost a nespisovnost v současné jazykové a literární komunikace*. Vyd. 1. Brno : Masarykova univerzita, 1996. 261 s. ISBN 80-210-1304-4.

ŠTÍCHA, František. Konkurence kladu a záporu v otázkách zjišťovacích. *Naše řeč* [online]. 1984, roč. 67, č. 2, [cit. 2011-06-25]. Dostupný z WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6440#_ftn3>. ISSN 0027-8203.

VERNER, Pavel. *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989*. Vyd. 1. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 176 s. ISBN 978-80-7452-007-5.

VERNER, Pavel. *Zpravodajství a publicistika*. Vyd. 2, upr. a dopl. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 128 s. ISBN 978-80-86723-88-4.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Michaela Matušínková
Katedra:	Českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Miloš Mlčoch, Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Typologie a funkce otázek televizních moderátorů
Název v angličtině:	Typology and function TV moderators questions
Anotace práce:	Práce se zabývá druhy otázek TV moderátorů a spisovností jejich projevu.
Klíčová slova:	TV, moderátor, projev, komunikace, rozhovor
Anotace v angličtině:	The work deals with the kinds of questions and TV presenters correct their expression.
Klíčová slova v angličtině:	TV moderator, speech, communications, interview
Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	46
Jazyk práce:	český